

Vec C-720/21

**Zhrnutie návrhu na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 98 ods. 1
Rokovacieho poriadku Súdneho dvora**

Dátum podania:

26. november 2021

Vnútroštátny súd:

Sąd Najwyższy

Dátum rozhodnutia vnútroštátneho súdu:

17. november 2021

Navrhovateľ:

Rzecznik Praw Obywatelskich

Žalobcovia:

M. M.

E. M.

Žalovaná:

X Bank Spółka Akcyjna

Predmet sporu vo veci samej

Mimoriadna sťažnosť, ktorú podal Rzecznik Praw Obywatelskich (ombudsman) na Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Nawyższego (Senát Najvyššieho súdu pre mimoriadnu kontrolu a veci verejné, Poľsko), a ktorej cieľom je v celom rozsahu zrušiť právoplatný rozsudok krajského súdu vydaný v druhom stupni a vrátiť vec tomuto súdu na nové rozhodnutie.

Napadnutým rozsudkom bolo zamietnuté odvolanie proti rozsudku okresného súdu, ktorým bola v prvom stupni zamietnutá žaloba o uloženie povinnosti banke zaplatiť každému zo žalobcov, ktorí sú úverovými dlžníkmi, sumu 249 poľských zlotých (PLN) spolu so zákonnými úrokmi z omeškania od 18. februára 2016. Suma uplatnená v žalobe z titulu bezdôvodného obohatenia predstavuje časť pohľadávky žalobcov voči banke a zodpovedá časti prvej splátky úrokov, ktorú banka prijala 28. februára 2008 ako splátku denominovaného úveru, poskytnutého v poľských zlotých vo výške zodpovedajúcej sume 123 180,80 CHF.

Predmet a právny základ prejudiciálnej otázky

Podľa článku 267 ZFEÚ sa vnútroštátny súd pýta na prípustnosť takeého mimoriadneho opravného prostriedku, ako je mimoriadna sťažnosť, ktorého cieľom je zrušenie právoplatného súdneho rozhodnutia, ako aj na možnosť zrušenia alebo zmeny právoplatného súdneho rozhodnutia, ak napadnuté právoplatné rozhodnutie je v rozpore s právom EÚ.

Prejudiciálne otázky

1. Má sa článok 19 ods. 1 druhý pododsek Zmluvy o Európskej únii v spojení s článkom 47 Charty základných práv Európskej únie a v spojení s článkom 4 ods. 3 Zmluvy o Európskej únii a článok 2 Zmluvy o Európskej únii vykladať v tom zmysle, že tieto ustanovenia sú rozhodujúce, pokiaľ ide o prípustnosť takeého opravného prostriedku, ako je mimoriadna sťažnosť, na účely zrušenia právoplatného súdneho rozhodnutia v prípade, že je potrebné „zabezpečiť dodržiavanie zásady demokratického právneho štátu, ktorý uplatňuje princípy sociálnej spravodlivosti“, ak je uplatnenie tohto opravného prostriedku nevyhnutné na zabezpečenie účinnosti práva Únie?

2. Má sa článok 19 ods. 1 druhý pododsek Zmluvy o Európskej únii v spojení s článkom 47 Charty základných práv Európskej únie a v spojení s článkom 4 ods. 3 Zmluvy o Európskej únii a článok 2 Zmluvy o Európskej únii vykladať v tom zmysle, že ak vnútroštátne právne predpisy stanovujú, že v prípade porušenia zásad zakotvených v Ústave členského štátu možno právoplatné súdne rozhodnutie zmeniť alebo zrušiť prostredníctvom takeého opravného prostriedku,

ako je mimoriadna sťažnosť, možno sa na tieto ustanovenia odvolávať ako na dôvody zmeny alebo zrušenia právoplatného súdneho rozhodnutia aj v prípade porušenia práva Únie?

3. Má sa článok 19 ods. 1 druhý pododsek Zmluvy o Európskej únii v spojení s článkom 47 Charty základných práv Európskej únie a v spojení s článkom 4 ods. 3 Zmluvy o Európskej únii a článok 2 Zmluvy o Európskej únii vykladať v tom zmysle, že ak vnútroštátny súd porušil právo Únie spôsobom, ktorý vo veci vedie k vydaniu rozhodnutia, ktoré je z hľadiska tohto práva nesprávne, konečné rozhodnutie súdu možno zrušiť alebo zmeniť prostredníctvom použitia opravného prostriedku, ako je mimoriadna sťažnosť, ktorý takéto rozhodnutie podmieňuje „flagrantným“ rozporom s právom?

Uvedené ustanovenia práva Európskej únie

Zmluva o Európskej únii: článok 2, článok 4 ods. 3, článok 19 ods. 1 druhý pododsek

Charta základných práv Európskej únie: článok 47

Smernica 93/13: článok 7 ods. 1

Uvedené vnútroštátne predpisy

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Ústava Poľskej republiky): články 2, 9, 45 a 91

Ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (zákon z 8. decembra 2017 o Najvyššom súde): článok 1 bod 1 písm. a), článok 26 § 1, článok 89 § 1, článok 91

Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (zákon zo 17. novembra 2017, Občiansky súdny poriadok): článok 363, článok 398¹ § 1, článok 398² § 1, článok 399 § 1, článok 403 § 2, art. 412 § 1 a § 2, a články 424¹, 424⁴

Stručné zhrnutie skutkového stavu a konania vo veci samej

- 1 Dňa 18. januára 2008 úveroví dlžníci, ktorí sú žalobcami vo veci samej, uzavreli so žalovanou bankou zmluvu o poskytnutí úveru na financovanie bývania, určeného na kúpu nehnuteľnosti. Na základe predmetnej zmluvy sa banka zaviazala poskytnúť im denominovaný úver, vyplatený v poľských zlotých v sume zodpovedajúcej 123 180,80 CHF. Podľa splátkového kalendára, ktorý bol úverovým dlžníkom doručený, mal byť úver splácaný do 28. decembra 2037 v sumách zodpovedajúcich výške súm uvedených v cudzej mene, pričom na prepočet výšky splátky istiny a úrokov splácaného úveru sa používa výmenný

kurz danej meny podľa kurzového lístka platného v banke v deň splátky, v čase vykonania kurzového prepočtu.

- 2 Dňa 28. februára 2008 žalobcovia zaplatili prvú splátku úveru vo výške 1 323,37 PLN, ktorou sa splácali úroky.
- 3 Listom z 9. februára 2016 žalobcovia vyzvali banku, aby im do 7 dní od doručenia výzvy vrátila všetky peňažné prostriedky, ktoré od nich prijala ako splátky úveru, pričom sa odvolávali na neplatnosť zmluvy o poskytnutí úveru. Následne listom z 18. marca 2016 žalobcovia predložili okresnému súdu žiadosť o pokus o zmier, ktorá zostala bez odpovede.
- 4 Žalobcovia sa žalobou z 26. augusta 2016 domáhali, aby okresný súd uložil žalovanej banke povinnosť zaplatiť každému z nich sumu 249 PLN spolu so zákonnými úrokmi z omeškania od 18. februára 2016 do dňa úplného splatenia a aby uložil banke povinnosť nahradiť im trovy konania. V podaní z 30. decembra 2016 bolo spresnené, že výška sumy, ktorej zaplata sa v žalobe domáhajú z titulu bezdôvodného obohatenia je súčasťou pohľadávky žalobcov voči žalovanej a zodpovedá časti prvej splátky vo výške 1 327,37 PLN, ktorá mala povahu splátky úrokov a ktorú banka prijala 28. februára 2008.
- 5 Okresný súd žalobu zamietol, keďže nezistil dôvody na posúdenie ustanovení zmluvy o poskytnutí úveru ako zakázaných zmluvných ustanovení, keďže nespĺňali predpoklady konštatovania ich nekalej povahy, ktoré sú uvedené v článku 1 kodeksu cywilnego (Občianskeho zákonníka). Proti rozsudku okresného súdu podali žalobcovia odvolanie na krajský súd, ktorý ho zamietol, pretože sa krajský súd domnieval, že žalobcami napadnuté zmluvné ustanovenie upravujúce tzv. kurzové rozpätie nevymedzuje hlavné plnenie zmluvných strán a neporušuje flagrantne záujmy spotrebiteľov, a teda nespĺňa predpoklady konštatovania nekalej povahy. Podľa názoru krajského súdu neboli porušené ani články 4 a 6 smernice Rady 93/13/EHS o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách.
- 6 Ombudsman podal proti rozsudku krajského súdu na Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego (Senát Najvyššieho súdu pre mimoriadnu kontrolu a veci verejné, Poľsko) mimoriadnu sťažnosť, ktorou sa domáhal zrušenia tohto rozsudku v celom rozsahu.

Hlavné tvrdenia účastníkov konania vo veci samej

- 7 V odôvodnení žaloby žalobcovia tvrdili, že zmluva o poskytnutí úveru obsahuje zakázané ustanovenia, ktoré vymedzujú hlavný predmet plnenia, a preto je neplatná. Podľa zmluvy bola pôžička poskytnutá v poľských zlotých vo výške zodpovedajúcej sume 123 180,80 CHF, ale v žiadnom ustanovení zmluvy o poskytnutí úveru nebolo uvedené, aká je výška zodpovedajúcej sumy v poľskej mene. Žalobcovia poukázali na to, že žalovaná banka si v rozpore s podmienkami stanovenými v článku 385 § 1 Občianskeho zákonníka vyhradila v tomto smere

právo na voľnú úvahu. Na pojednávaní žalobcovia vzniesli subsidiárny návrh, v ktorom žiadali, aby bola žalovanej uložená povinnosť zaplatiť každému z nich sumu 55 CHF spolu so zákonným úrokom z omeškania odo dňa podania žaloby do dňa úplného splatenia, pričom tvrdili, že ustanovenia zmluvy o poskytnutí úveru týkajúce sa vyplatenia úveru v poľských zlotých nie sú pre nich záväzné, takže banka im mala vyplatiť dohodnutú sumu úveru v mene CHF. Žalobcovia uviedli, že suma požadovaná subsidiárne v celkovej výške 110 CHF predstavuje časť ich pohľadávky voči banke vo výške 123 180,80 CHF, na ktorú majú nárok a ktorá im do dňa podania tejto žaloby nebola vyplatená.

- 8 V mimoriadnej sťažnosti ombudsman uviedol, že podľa jeho názoru ustanovenia zmluvy, ktoré žalobcovia napadli, presne nestanovujú skutočnú výšku plnenia banky ani plnenia úverových dlžníkov takým spôsobom, aby ju bolo možné určiť bez rozhodnutia žalovanej banky. V zmluve o poskytnutí úveru, ktorú účastníci uzavreli, totiž nie je uvedené, na základe akých kritérií banka určí výmenný kurz cudzej meny v čase poskytnutia úveru a v čase úhrady jednotlivých splátok. To podľa názoru ombudsmana vedie k záveru, že zmluvné ustanovenie, ktoré vymedzovalo hlavné plnenie žalobcov spočívajúce v povinnosti vrátiť požičanú sumu a zaplatiť úroky, nebolo formulované jednoznačne.
- 9 V odôvodnení svojej mimoriadnej sťažnosti ombudsman tvrdil, že krajský súd pri prijímaní napadnutého rozsudku neskúmal, či zmluvné ustanovenia uvedené v žalobe nemajú nekalú povahu, takže nezistil, či zmluva o poskytnutí úveru, ktorú účastníkmi uzatvorili, môže zaväzovať bez týchto zmluvných ustanovení, a teda či je táto zmluva platná. Podľa názoru ombudsmana tým krajský súd porušil ustanovenia smernice 93/13, pretože neposkytol primeranú ochranu žalobcom, ktorí sú spotrebiteľmi. Podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora Európskej únie je vnútroštátny súd pri prejednávaní veci, ktorá sa týka spotrebiteľov, osobitne povinný *ex officio* preskúmať, či majú predmetné zmluvné podmienky, ktoré patria do pôsobnosti smernice 93/13, nekalú povahu, a ak sa to potvrdí, súd by mal *ex officio* odstrániť nerovnováhu medzi spotrebiteľom a obchodníkom.
- 10 Podľa ombudsmana krajský súd porušil aj zásadu, ktorú obsahuje článok 47 Charty základných práv zaručujúci každému právo na účinný prostriedok nápravy pred súdom.

Zhrnutie odôvodnenia návrhu

- 11 V článku 89 § 1 zákona z 8. decembra 2017 o Najvyššom súde sa stanovuje, že „ak je to potrebné na zabezpečenie dodržiavania zásady demokratického právneho štátu, ktorý uplatňuje zásady sociálnej spravodlivosti, proti právoplatnému rozsudku všeobecného súdu alebo vojenského súdu, ktorým sa končí konanie vo veci možno podať mimoriadnu sťažnosť, a to za predpokladu, že: 1) rozhodnutie je v rozpore so zásadami alebo slobodami a právami človeka a občana ustanovené v ústave, alebo 2) rozhodnutie flagrantne porušuje právo, pretože ho nesprávne

vykladá alebo nesprávne uplatňuje... a rozhodnutie nemožno zrušiť alebo zmeniť v režime iného mimoriadneho opravného prostriedku“.

- 12 V poľskom právnom poriadku existujú aj ďalšie opravné prostriedky, ktoré umožňujú napraviť vady právoplatného rozsudku alebo dosiahnuť ochranu práv účastníka konania, ako napríklad kasačný opravný prostriedok, návrh na vyhlásenie právoplatného rozsudku za nezákonný alebo návrh na obnovu konania ukončeného právoplatným rozsudkom. Prvé dva uvedené mimoriadne opravné prostriedky sa môžu zakladať na tvrdení o porušení práva Európskej únie.
- 13 Mimoriadnu sťažnosť nemožno v žiadnom prípade chápať ako ďalší stupeň preskúmania a nemala by sa používať tak, aby sa vynútilo opätovné preskúmanie rozsudku, ktorého správnosť už bola overená. Mimoriadna sťažnosť slúži len na vylúčenie z obehu tých rozsudkov, ktoré sú v rozpore so základmi spoločenskej zmluvy, na ktorej sa zakladá demokratický právny štát.
- 14 V tejto súvislosti vznikajú pochybnosti o vzájomnom vzťahu medzi zásadou stability právoplatných súdnych rozhodnutí a zásadou účinnosti práva Únie, ktorá vyžaduje plné uplatňovanie práva Únie vo všetkých členských štátoch, pričom členské štáty sú povinné zabezpečiť, aby opravné prostriedky určené na ochranu subjektívnych práv vyplývajúcich priamo z práva Únie neboli menej výhodné ako obdobné opravné prostriedky podľa vnútroštátneho práva.
- 15 Svojou **prvou otázkou** sa vnútroštátny súd pýta, či je pri správnom výklade Zmlúv nutné na účely zabezpečenia účinnosti práva Únie uznať prípustnosť takého opravného prostriedku, ako je mimoriadna sťažnosť, aj keď ustanovenie, na ktorom je tento mimoriadny opravný prostriedok založený, výslovne a kategoricky podmieňuje možnosť podania mimoriadnej sťažnosti „zabezpeč[ovaním] dodržiavania zásady demokratického právneho štátu, ktorý uplatňuje zásady sociálnej spravodlivosti“, čím z tejto podmienky robí nutný a základný predpoklad nielen pre vyhovie mimoriadnej sťažnosti, ale aj pre jej podanie. Tento predpoklad priamo odkazuje na článok 2 Ústavy Poľskej republiky, podľa ktorého je Poľská republika demokratickým právnym štátom, ktorý uplatňuje zásady sociálnej spravodlivosti.
- 16 Normou podobného významu v systéme práva Únie je článok 2 ZEÚ, ktorý stanovuje, že Únia je založená na hodnotách úcty k ľudskej dôstojnosti, slobody, demokracie, rovnosti, právneho štátu a rešpektovania ľudských práv. Vzhľadom na uvedené skutočnosti možno potrebu „zabezpečiť dodržiavanie zásady demokratického právneho štátu, ktorý uplatňuje zásady sociálnej spravodlivosti“ odôvodniť nielen z hľadiska dodržiavania zásady právneho štátu vo vnútroštátnom právnom poriadku, ale aj z hľadiska jej univerzálnej povahy, ktorá je spoločná pre všetky členské štáty Európskej únie a je základom celého práva Únie. Nie je však jasné, či táto všeobecná platnosť zásady právneho štátu odôvodňuje v záujme zabezpečenia účinnosti práva Únie prípustnosť takého opravného prostriedku, ako je mimoriadna sťažnosť, ktorej preskúmanie môže viesť k zrušeniu právoplatného súdneho rozhodnutia.

- 17 **Druhá otázka** sa týka výkladu z hľadiska práva Únie, pokiaľ ide o ustanovenie, podľa ktorého je mimoriadna sťažnosť prípustná len vtedy, ak napadnuté rozhodnutie porušuje zásady alebo slobody a práva človeka a občana stanovené v Ústave Poľskej republiky. V tejto súvislosti vyvstáva otázka, či na účely zrušenia alebo zmeny právoplatného súdneho rozhodnutia v prípade podania takého opravného prostriedku, ako je mimoriadna sťažnosť, možno porušenie práva Únie považovať za predpoklad rovnocenný s porušením zásad stanovených v ústave členského štátu.
- 18 **Tretia otázka** sa týka pochybnosti, či v prípade, že vnútroštátny súd porušil právo Únie takým spôsobom, že to z hľadiska tohto práva viedlo k nesprávnemu výsledku konania, môže byť právoplatné rozhodnutie tohto súdu zrušené alebo zmenené prostredníctvom takého opravného prostriedku, ako je mimoriadna sťažnosť, ktorá takýto výsledok podmieňuje zistením „flagrantného“ rozporu s právom.
- 19 Podľa vnútroštátnej judikatúry je porušenie práva flagrantné, ak je nielen nepochybné, ale predovšetkým porušením takým jasným, že jeho konštatovanie nevyžaduje komplexné intelektuálne postupy. „Flagrantný“ rozpor s právom sa líši od „zjavného“ rozporu s právom, t. j. rozporu viditeľného pre priemerného právnik *prima facie* bez potreby dôkladnej analýzy. O flagrantnom rozpore s právom možno hovoriť vtedy, ak došlo k porušeniu ustanovenia, ktoré má zásadný význam pre správne rozhodnutie vo veci a ktoré môže mať podstatný vplyv na obsah napadnutého rozhodnutia. V kontexte mimoriadnej sťažnosti „flagrantný“ rozpor s právom znamená rozpor relevantný z hľadiska potreby uplatňovania zásady demokratického právneho štátu.
- 20 V tejto súvislosti je potrebné odpovedať na otázku, či správny výklad Zmlúv vyžaduje, aby sa za prípustný uznal opravný prostriedok, ako je mimoriadna sťažnosť, aj v prípade, keď sa rozpor týka ustanovenia práva Únie. Vznikajú tiež pochybnosti o tom, ako by sa mal výraz „flagrantný rozpor s právom“ vykladať v kontexte práva Únie. Takéto posúdenie na úrovni členského štátu bez príslušného usmernenia judikatúrou Súdneho dvora nie je vždy možné vzhľadom na povahu práva Únie a potrebu jednotného výkladu v členských štátoch.